

МІСЦЕ ФІЛОСОФІЇ В КОНТЕКСТІ СТАНОВЛЕННЯ ТВОРЧОЇ ОСОБИСТОСТІ

Олексенко Каріна

*Мелітопольський державний педагогічний
університет імені Богдана Хмельницького*

Кожна епоха несе з собою свою власну філософію, на основі якої формується специфічна культура життєдіяльності, спосіб життя людей, їх відносини одне з одним. [6]

Філософію нерідко уявляють, як якесь абстрактне знання, відірване від реальності повсякденного життя. Алегоричною в цьому сенсі є індійська притча про суперечку мудреців-сліпців, кожен з яких описував своє враження від слона в міру своїх можливостей. Оскільки кожен з них торкався тварини лише з одного боку, одному з них уявлялась замість спини – стіна, іншому замість хвоста – мотузка, третьому мудрецю хобот здався змією. До суперечки спричинилося те, що кожен сліпечь вважав власний опис слона правильним. Однак, просвітлені мудрістю раджі, сліпі дійшли згоди: кожен з нас знає тільки частину істини. Щоб знайти істину, ми повинні скласти всі частини разом. Ця притча, на наш погляд гарно ілюструє потребу людини бачити явища у всій їх повноті і глибині. Існує багато явищ у суспільних сферах життя і в особистому внутрішньому світі людини, які неможливо охопити поверхневим поглядом і збагнути, не звернувшись до пам'яті та історії, або ж не розуміючи витоків, закономірностей і логіки перебігу тих чи інших процесів. Неспроста таку здатність і вміння у повсякденному житті називають мудрістю.

Софійний спосіб пізнання світу, що дослівно в перекладі з давньогрецької «філософія» означає любов до мудрості і дав назву особливого роду розмірковувань, що часто називають філософствуванням. Над питанням – чому людина звертається до філософствування, яке значення має таке вміння у житті особистості споконвіків розмірковували найвидатніші філософи.

Так, Сократ і Платон вважали, що під впливом філософії людина «стає справді досконалою». Аристотель вважав, що філософія починається з подиву. Подиву перед таїнством світу, його єдністю і різноманіттям, його нескінченністю. Він наголошував, що здивуватися, тобто побачити щось в його первозданності і незайманості, дуже важко. Власне філософію Аристотель ділив на три галузі: теоретичну – науку про буття, про першо причини та початком і метою якої є знання заради знання, практичну – про діяльність людини, метою якої є знання заради діяльності та поетичну, або творчу, метою якої є знання заради творчості.

Англієць Томас Гоббс вважав, що нездатність до філософії завдає багато страждань, і ця обставина є важливою спонукою до роздумів про своє місце у світі. Рене Декарт убачав началом філософії здатність людини до сумніву, адже на його думку, можна сумніватися у всьому, але не можна сумніватися в тому, що сумніваєшся. Дені Дідро, співвітчизник Декарта, розглядав невіру в якості першого кроку до філософії.

Наш видатний співвітчизник Г.С. Сковорода вважав філософію чи найважливішою з усіх наук, витлумачуючи наукою про людину та її щастя. Шляхом міркувань про любов, віру, щастя, смерть та ін. Філософ шукає відповідь на питання, ким є людина, який зміст її життя, які основні грані людської діяльності. Сковорода, прагнучи навчити як власним прикладом, так і словом, закликав почати філософське освоєння світу з простого: пізнати віру та любов у всій їхній повноті, бо це і є пізнання людини. Він вважав, що іноді людина допускається помилок, стверджуючи, що вона може пізнати внутрішній, невидимий світ, не зворушивши в собі внутрішньої людини, а використавши тільки ті засоби, якими вона користувалася у зовнішньому світі. тому саме філософствування покликане допомогти людині в очищенні від таких помилок.[2]

Письменник Герман Гессе вірно відмічав що людина прагне глибоких знань не з абстрактних міркувань, а керуючись насамперед бажанням позбутись безпомічності перед смертю, тривогами, болем і голодом. [8, с. 458]

Саме тому Мартін Гайдеггер бачив філософію в її реальному життєвому прояві як якусь "фундаментальне налаштування", що пов'язане з істотною перебудовою всього внутрішнього світу людини, і характеризував її як «останнє оновлення світу і останню суперечку людини». [9]

Засновник філософії прагматизму Вільям Джемс вважав, що у кожної людини – своя філософія, оскільки сама дійсність має безліч форм, а вільна творчість кожної людини створює плюралістичну картину світу, а Володимир Соловйов вбачав призначення філософії в прагненні «до духовної цілісності людського існування».

Отже, як бачимо, безліч визначень і підходів вказують, що філософське знання зіткане з певних філософських поглядів на те чи інше питання (онтологічне, гносеологічне, антропологічне тощо). Ці погляди дискутують і полемізують один з одним, взаємообмежують один одного, і ці особливості підходів, маючи свої позитивні якості та недоліки, відображаються в масивах накопичених філософських знань.

Й все ж, на нашу думку, початковий и один з найбільш глибоких смислів філософствування виражений у відомій тезі: «Я знаю, що я нічого не знаю», висхідному до Піфагору, Демокриту і Сократу. Згідно зазначеного в ній розуміння, філософія являє собою специфічну систему знання про власне людське незнання, тобто знання про речі, які безумовно є, але про які нам достовірно мало або й нічого не відомо. Тому при всьому багатоманітті філософування, цей спосіб мислення укладає особливу форму пізнання світу, що виробляє систему знань про фундаментальні принципи буття людини, про найзагальніші суттєві характеристики людського ставлення до природи, суспільства та духовного життя у всіх його основних проявах.[3] Також під філософією розуміють форму людського мислення, теоретичну форму світогляду.

Аналіз специфіки філософського знання в наукових і енциклопедичних джерелах дозволяє нам стверджувати, що існує низка функцій філософування, які мають як індивідуально-особисте, так і суспільне значення, а саме:

- світоглядна – оскільки філософія допомагає людині знайти й обґрунтувати свої життєві орієнтири, з'ясувати зміст і значення життєвих пріоритетів та цінностей;
- пізнавальна – оскільки здатна озброїти людину орієнтирами в пізнавальній діяльності, критеріями та ознаками правильного руху на шляху до надійних, достовірних знань;
- культурна – адже сприяє формуванню культури людського мислення, виробленню критичної неупередженої позиції;
- соціальна – бо допомагає зорієнтуватися у складних, строкатих, розмаїттях проявах суспільного життя і виробити власну соціальну позицію;
- критична – що полягає в руйнуванні звичних стереотипів та забобонів, пошуку шляхів до більш вдосконаленого, людського світу;
- виховна – завдяки роздумам прищеплюється інтерес до пошуку і потягу людини до самовдосконалення, творчого підходу до життя, пошуку життєвих сенсів.[1]

Наведене вище класифікація різноманіття ознак філософування дозволяє стверджувати, що йому притаманні наступні ознаки:

- надзвичайно широкий рівень узагальнень, що виходять на межу буття і небуття, прагнення розв'язати граничні проблеми людського буття;
- мислення про цілісність і внутрішню пов'язаність всіх сторін життя людини;

- послідовність, логічність, аргументованість та обґрунтованість – як запорука уникнення хибних висновків та ілюзій щодо реальності;
- мислення під кутом зору усвідомлення людиною найважливіших потреб, а також необхідністю життєвого вибору;
- розгляд дійсності не лише такою, якою вона є, але й такою, якою має бути згідно потреб людини.

[5]

Отже, як бачимо, філософське мислення розкривається найрізноманітніших проєкціях і формах – і як знання про дійсність, і як відображення і форма суспільної свідомості тощо. Але тільки тому, що вона не стільки «знання про ...», скільки «буття в ...», в специфічному вимірі свідомості, власної присутності людини, суб'єкта в знанні, що і робить це знання філософським.

Тому за своєю суттю і призначенням філософська думка завжди є, з одного боку, виявлення проблемності дійсності, з іншого – спроба заперечення проблеми у вигляді ідеального рішення. Навряд чи можна сперечатися з тим, що філософські погляди відіграють важливу роль в світогляді людей. Хоча таку позицію поділяють далеко не всі філософи, вона має підстави і широко поширена в суспільстві. [4] Дійсно, філософія – далеко не проста область знання. Філософію не можна засвоїти, не пропустивши через власну свідомість. [7, с.147]

Саме тому філософи-мудреці наголошували на необхідності серйозного ставлення до філософії. Займатися філософією і спонукати до цього молодих людей закликав, наприклад, Платон, наголошуючи на необхідності спеціальної освітньої підготовки для тих, хто прагне філософствувати і застосовувати філософське знання. Адже завдяки такій підготовці у людини виробляється вміння бачити проблеми, правильно їх формулювати, коректно розв'язувати.

Список використаних джерел

1. Балашов.Л.Е. Философия. М., 2012. <http://balashov44.narod.ru/RUKOP1.htm>
2. Григорій Сковорода. Повне зібрання творів. В 2-х томах. / Зав. ред. С. М. Перевертун. — Київ: Наукова Думка, 1973. — Т. 1. — 531 с. — Т. 2 — 574 с.
3. Кремень В. Г. Ільїн В. В. Філософія. Підручник для 11 класу загальноосвітніх навчальних закладів (профільний рівень). - Київ: Грамота, 2012. - 248 с.
4. Кузнецов В.Г. Философия / В.Г. Кузнецов и [др.].- М.: ИНФРА-М, 2005. - 519 с.].
5. Огнев'юк В. О. Утюж І. Г. Філософія. Історія філософії. Підручник для 10 класу загальноосвітніх навчальних закладів (профільний рівень). - Київ: Грамота, 2010. - 256 с.
6. Олексенко Р. І. Глобальні проблеми філософії від Античності до сьогодення в дискурсі ринкових трансформацій / Р. І. Олексенко // Придніпровські соціально-гуманітарні читання: у 6-ти частинах. Ч. 2: матеріали Дніпропетровської сесії І Всеукр. наук.-практ. конф. з міжнародною участю. 2013. – С. 148-151.
7. Причепій Є.М. Філософія: підручник /Є.М. Причепій, А.М. Черній, Л.А. Чекаль . –3-те вид. стереотипне. – К.: Академвидав, 2009. – 592 с..
8. Славек Т. Апокаліпсис і метаморфоза, громадянськи орієнтована освіта і утопія / Т. Славек // Освіта і діалог. Руководство по диалогу: доверие и идентичность ; [под ред. К. Чижеского, И. Куляса, М. Голубевского]. – Сейны: Издат «Фонд Пограничье», 2015. – 615 с.
9. М. Гайдеггер - афоризмы, крылатые выражения, фразы ..stuki-druki.com/Aforizmi-Heidegger.php